

Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Selin YILMAZ*

Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

Psikoloji bölümü

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Öz-Belirleme Kuramı'nı model alan bir motivasyon ölçeğini literatüre kazandırmaktır. Bu doğrultuda çeşitli üniversitelerde öğrenim gören 202 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.

Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği (ÜÖMÖ), içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk boyutlarını kapsayan 26 maddeden oluşmaktadır. Varimax rotasyonu ile yapılan faktör analizi sonucu ölçeğin üç ana faktörü karşıladığı görülmüştür. Ayrıca ölçeğin iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısının da yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliğine bakmak için Akademik Motivasyon Ölçeği (AMÖ) ölçüt olarak kullanılmıştır. Korelasyon analizlerinin sonuçları, ÜÖMÖ ve AMÖ alt ölçeklerinin ve toplam puanlarının anlamlı düzeyde korelasyon gösterdiğini göstermiştir. Son olarak, ÜÖMÖ faktörleri cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek motivasyonsuzluk puanına sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İçsel motivasyon, dışsal motivasyon, Öz-Belirleme Kuramı.

*Arş. Gör., Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
e-mail: selinyilmaz@adanabtu.edu.tr

The Validity and Reliability Study of the Motivation Scale with a Sample of University Students

Selin YILMAZ*

Adana Science and Technology University

Psychology Department

ABSTRACT

The purpose of the present study was to provide to literature a motivation scale based on the Self-Determination Theory. For this aim, 202 university students studying at various university participated in the research.

Motivation Scale for University Students (MSUS) was composed of 26 items including internal motivation, external motivation and amotivation dimensions. Factor analysis with Varimax rotation indicated that the scale consisted of three main factor. Besides, the internal consistency coefficient of the scale and the test-retest reliability coefficient were found to be high. In addition, the Academic Motivation Scale (AMS) was used as a criterion to investigate the criterion-related validity of the scale. Results of the correlation analyses showed that MSUS and AMS subscales and total scores were significantly correlated. Finally, when MSUS factors were compared in terms of sex, it was seen that males had higher amotivation score than females.

Key words: Internal motivation, external motivation, Self-Determination Theory.

*Research Asst., Adana Science and Technology University, Faculty of Humanities and Social Sciences, e-mail: selinyilmaz@adanabtu.edu.tr

1. GİRİŞ

Motivasyon, gündelik hayatta çok fazla kullanılan ve pek çok alanda ihtiyaç duyulan bir kavramdır. Motivasyon, bireyi harekete geçiren, yönelten, davranışını sürdürmesine neden olan içsel bir durumdur (Woolfolk, 2004). Diğer bir deyişle, belirli amaçlara ulaşabilmek için güç kazanma halidir ve hedeflenen sonuç birey için anlam taşıdıkça o davranış sürdürülür (Tınaz, 2005).

Wolters (2004), motive olmayı herhangi bir şekilde davranışta bulunma eğilimi, motivasyonu da bu eğilime neden olan ihtiyaç ya da istekler olarak tanımlar. Yani, motivasyonu belirleyen birçok faktör olabilir ve bu faktörlerin şiddeti de eylemin gerçekleşmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu farklı şiddetteki güdülenme düzeyi, bireylerde eylemlerin farklı biçim ve düzeylerde görülmesine sebep olmaktadır (Akbaba, 2006).

Kişilerde farklı davranış örüntülerine neden olan motivasyonun çeşitli kaynakları vardır. İçsel olarak motive eden etkinlikler için dört özellik tanımlanmıştır (Deci ve Ryan, 1985):

1. Uğraştırıcı: Hedeflerin kısmen daha zor olduğu ve başarının garanti olmadığı etkinliklerdir.
2. Kontrol veya özerklik: Öğrencilerin, öğrenmeleri üzerinde bir miktar etki veya hakimiyetlerinin olduğunu hissettiği etkinliklerdir.
3. Merak ve yenilik: Şaşırtıcı veya öğrencinin var olan fikirlerden farklı deneyimlerdir.
4. Estetik değer: Duygusal tepkiler uyandıran ve kısmen güzellikle ilgili olan deneyimlerdir.

1.1.Öz-Belirleme Kuramı

Öz-Belirleme Kuramı, insanlar üzerinde etkisi bulunan dış faktörler, içsel motivasyon ve insan doğasından gelen ihtiyaçlar arasındaki karşılıklı etkileşimi temel alan bir kuramdır (Deci ve Ryan, 1985). Bu kuramda, bireylerin yaşamlarının doğasında olan temel psikolojik ihtiyaçlar tanımlanmıştır. Bunlar: Yeterlik, ilişki ve özerklidir. Yeterlik, bireyin görevdeki etkililiği ve bundan sağladığı doyum; ilişki, bireyin çevresiyle ilişki kurma gereksinimi; özerklik de bireyin kendi duygularına göre hareket etmek istemesi ve bir işi kendisinin başlatma arzusu üzerinde durur.

Reeve' e (1996) göre, içsel motivasyon kişinin kendi ilgileriyle uğraşması, kendi kapasitesini denemesi ve ilerleme kaydetmesi için gerekli olan, doğuştan gelen istektir. Ancak,

doğuştan gelen bu eğilimin sürdürülmesi için destekleyici koşullar gerekmektedir. Bu nedenle, bu kuram içsel motivasyonun nedenlerinin yanında, bu eğilimi ortaya çıkararak, geliştiren veya bastıran koşulları da inceler (Ryan, Kuhl ve Deci, 1997).

Öz-Belirleme kuramına göre, öğrencilerin motivasyonunu üç ana ve dört ikinci derece faktörde toplamak mümkündür. Öz-Belirleme kuramının önemli ana faktörlerinden biri olan *içsel motivasyona* göre, başarı, ilgi, eğlence, zevk, heyecan ve mutluluk sağladığı için birtakım davranışları ya da aktiviteleri sergileyen insanlar içsel motivedirler (Rigby ve ark., 1992). İçsel motivasyon bireylerin davranışlarını özgürce, tamamen kendi iradeleriyle ve maddi ödül ihtiyacı ya da baskılar olmaksızın gerçekleştirmesidir (Deci ve ark., 1991). Bilmek, başarı ve dürtü gibi faktörler de içsel motivasyonu tetikleyen önemli faktörlerdir (Karataş, 2011). İnsanlara daha büyük bir özerklik duygusu imkânı sağladığından dolayı, duyguların tanınması ve kendini yönlendirmeye yönelik fırsatların içsel motivasyonu arttırdığı bulunmuştur (Deci ve Ryan, 1985).

Ryan ve Deci'e (2000, 2000a) göre, ikinci önemli ana faktör olan *dışsal motivasyon* içsel motivasyonun aksine bazı sonuçlara, başarıya ulaşabilmek için yapılan aktiviteleri içermektedir. Bir öğrenci, kariyerinde önem arz ettiği için ders çalışıyor ise dışsal motivedir; çünkü ilginç bulduğu için değil, amacına ulaşmada aracı gördüğü için o eylemi yapmaktadır. Bu noktada, Öz-Belirleme kuramındaki dışsal faktörler, davranışların içselleştirilmesi ve bütünleştirilmesi gibi farklı motivasyon yansımalarını oluşturur (Ryan ve Deci, 2000). Kurama göre, bireyin davranışlarının nedenleri çevresinden etkilendiği faktörleri içselleştirmesidir; yani sonuç olarak, içsel motivasyon bu kuramın temelini oluşturmaktadır. Dışsal motivasyonun davranış biçimleri dört gruba ayrılmıştır (Deci ve ark., 1991)

1. *Dışsal Düzenleme*: Ödül almak veya cezadan kaçınabilmek gibi dıştan gelen faktörlerle bireyin davranışını düzenlemesini ifade eder. Bu düzenleme maksatlı olmasına rağmen, kaynağını dışarıdan alır.
2. *İç Yansıtılmış Düzenleme*: Suçluluk duygusundan, kaygıdan kaçınma ya da kendini yüceltme ve öz değer duygularına ulaşması için bireylerin, baskı altında hissetmelerinden dolayı ortaya çıkan davranışlarıdır. İç yansıtıldığından içseldir; ancak bireyin benliğinin bir parçası olmamıştır ve davranış kontrollüdür. Düzenlemeyi yapan kişinin kendisidir; ancak kişi tamamen özgür değildir.
3. *Özdeşleşmiş Düzenleme*: Bu düzenleme süreci kişinin benliğinin tamamen bir parçası olur, bu yüzden kişi davranışı gerçekleştirmek için oldukça isteklidir. Davranışın kişi için önemi bu düzenlemenin en önemli özelliğidir. Dışsal sayılmasının nedeni kişinin

ilgisinden ziyade, kişinin ulaşmak istediği bir hedefinin olmasıdır. Fakat davranış öz belirlemedir; çünkü dışsal baskıdan ziyade, kişisel istekler ve nedenler davranışı belirler.

4. *Bütünleştirilmiş Düzenleme*: Dışsal motivasyonun en gelişmiş düzeyidir. Özdeşleşme tamamen bütünleştirildiğinde kişi tamamen iradesiyle davranır. Davranış bütünleştirilir; ancak içsel motivasyondan farkı içsel motivasyonda davranış spontanedir ve kişi davranışın kendisine ilgi duymaktadır.

Kuramın son ana faktörü olan *motivasyonsuzluk* ise davranışı gerçekleştirmede herhangi bir niyet olmadığını belirtir. Kişi motivasyonsuz olduğunda kişisel sebeplerinde ve niyetinde eksiklik vardır. Kişide herhangi bir davranış düzenlemesi yoktur ve davranışın kendisine yarar sağlamayacağı düşüncesi hakimdir. İnsan davranışını anlamada önemli bir faktör olan motivasyonsuzluğa göre, kişiler eylemleriyle sonuçları arasında tutarsızlık algıladığında motivasyonsuzdurlar (Deci ve Ryan, 1985; Ryan ve Deci, 2000a). Kişiler davranışlarının nedenini, kendi kontrollerinin dışındaki zorlamalara bağlarlar (Blais ve ark., 1992).

Motivasyon psikolojik açıdan özellikle üniversite öğrencilerinde öğrenme, bellek, muhakeme ve dikkat gibi pek çok bilişsel sürece etki edebileceği düşünülen bir faktördür (Kanfer ve Ackerman, 1989; Lau ve Roeser, 2002). Literatür incelendiğinde, Türk kültüründe geliştirilmiş bir motivasyon ölçeğinin eksikliği göze çarpmaktadır. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde motivasyonun pek çok davranış üzerinde doğrudan veya dolaylı etkilerinin değerlendirilebilmesine olanak sağlayacak, Öz-Belirleme Kuramı temelinde kültüre uygun bir motivasyon ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Literatürde pek çok kültürde uyarlaması yapılan ölçeklerden Akademik Motivasyon Ölçeği'nin (Blais ve ark., 1992; Karataş, 2011; Barkoukis ve ark., 2008) motivasyon için önemli bir faktör olan *iletişim* faktörünü içermediği göze çarpmaktadır. Mevcut çalışmada geliştirilen ölçekte, akademik alandaki sosyal ilişkilerin rolünün de motivasyona etkisinin belirlenmesi ve bu eksikliğin giderilmesi amacıyla, iletişimle ilgili maddeler de oluşturulmuştur.

2. YÖNTEM

2.1.Örnekleme

Araştırmanın örneklemini Türkiye' nin çeşitli üniversitelerinde eğitim görmekte olan (hazırlık sınıfından yüksek lisans aralığına kadar) 202 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemin %67.3'ü (n =136) kadın, %32.7'si (n = 66) erkektir. Katılımcıların yaşları 17 ve 30 arasında değişmektedir. Örneklemin yaş ortalaması 21'dir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaşı, cinsiyeti, eğitim görmekte olduğu üniversite, kaçınıcı sınıf olduğu, bölümü ve yaşadıkları yer gibi sosyodemografik bilgileri içeren ve çalışmanın amacı doğrultusunda gerekli olabilecek bazı sorulardan oluşturularak hazırlanmıştır.

2.2.2. Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği (ÜÖMÖ)

Bu çalışmada Ryan ve Deci'nin Öz-Belirleme Kuramının temel üç boyutu olan içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk faktöründen yola çıkılarak, dışsal motivasyonun da dışsal düzenleme ve özdeşleştirme boyutlarını kapsayacak şekilde ölçek oluşturulması hedeflenmiştir. Araştırmacı Öz-Belirleme kuramının alt boyutlarına uygun şekilde başlangıçta 50 madde oluşturmuştur. Bu ifadeler 4 akademisyen yargıcılar tarafından belirlenen 3 boyut çerçevesinde karşılaştırılmıştır ve 43 ifade pilot çalışma için uygun görülmüştür. Görünüş geçerliği yapılan ifadeler için daha sonra 4 aralıklı likert tipi oluşturulmuştur. Bunlar; (1)bana hiç uymuyor, (2)bana biraz uyuyor, (3)bana oldukça uyuyor, (4)bana tamamen uyuyor şeklinde belirlenmiştir. Seçilen 43 ifadeden 10' u dışsal düzenleme, 6'sı özdeşleştirme, 7' si motivasyonsuzluk ve 20' si de içsel motivasyonu ölçmeye yöneliktir.

2.2.3. Akademik Motivasyon Ölçeği (AMÖ)

Araştırmanın ölçüt bağıntılı geçerliğini incelemek amacıyla katılımcılara geliştirilen ölçekle beraber Vallerand ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilen Akademik Motivasyon Ölçeği (AMÖ) de uygulanmıştır. AMÖ içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk temel boyutlarından oluşmaktadır. Dışsal motivasyon da dışa bağlı düzenleme, içe yansıtılmış düzenleme ve tanımlanmış düzenleme alt boyutlarından; içsel düzenleme ise bilmek, başarı ve dürtü alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin Karataş (2011) tarafından yapılan Türkçe uyarlaması sonucu ölçeğin faktör analizi sonucu birinci faktörün

toplam varyansın %11.51' ini, ikinci faktörün %11.3'ünü, üçüncü faktörün %10.73'ünü, dördüncü faktörün %10.64'ünü, beşinci faktörün %10.60'ını, altıncı faktörün %8.24'ünü ve yedinci faktörün %5.81' ini açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin tüm test için iç tutarlık katsayısı .89, ölçeğe ait alt ölçekler için katsayılar sırayla, .84, .83, .78, .81, .82, .87, .83, .75 ve .86' dır. Ölçeğin değerlendirilmesi yapılırken 3 ana boyut üzerinden puanlama yapılabilmektedir.

2.3.İşlem

Ölçekler uygulanmadan önce katılımcılara araştırmanın amacı ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. Çalışmaya katılımın gönüllük esasına dayandığı, toplanan verilerin gizli tutulacağı ve toplanan verilere ilişkin bireysel değerlendirme yapılmayacağı bildirilmiştir.

Verilere uygun istatistiksel analizler yapıldıktan sonra ÜÖMÖ 13'u kadın, 17' si erkek olan 30 öğrenciye 2 hafta ara ile tekrar uygulanmıştır. Bu toplanan verilerin geliştirilen ölçeğin zamana karşı güvenilirliğini belirlemek için kullanılması amaçlanmıştır. Veri toplamaya yönelik işlemler 2 ay içerisinde tamamlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1.Faktör Yapısı

İlk olarak 43 maddelik ölçek 202 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. ÜÖMÖ' nün faktör yapısını belirlemek ve her bir alt faktörün bir bileşene yüklenip yüklenmediğini belirlemek amacıyla temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri (.89) olarak bulunmuş ve örneklemin gereken analizlerin yapılması için yeterli olduğu görülmüştür. Ayrıca, analiz sonucunda ölçek maddelerinin üç faktöre yüklendiği görülmüştür. Bu sonuca göre birinci faktörün toplam varyansın %27.8' ini, ikinci faktörün %11.9' unu ve üçüncü faktörün de %6.8'ini açıkladığı görülmüştür. Tüm alt faktörler birlikte toplam varyansın %46.6' sını açıklamaktadır. Analizin sonun 43 maddeden faktör yükü .35' in altında kalan ve birden fazla faktöre yüklenen maddeler elenmiş ve ölçek 26 madde ile sınırlandırılmıştır. Bu 26 maddeye Varimax rotasyonu ile faktör analizi yapılmıştır, sonuçlar Tablo 1' de gösterilmektedir. Sonuç olarak birinci faktör toplam varyansın %33 üni, ikinci faktör %11.9'unu ve üçüncü faktör de %8.5'ini açıklamıştır. Tüm alt faktörler toplam varyansın %53.5' ini açıklamaktadır. Analiz sonuçlarına ilişkin detaylı bilgi Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1: Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği Varimax Faktör Rotasyonu

Madde No	Faktör Yüğü	Faktör Yüğü	Faktör Yüğü
İ1	.65		
İ2	.71		
İ3	.59		
İ6	.76		
İ7	.81		
İ8	.67		
İ10	.61		
İ11	.58		
İ12	.50		
İ15	.70		
İ16	.80		
İ18	.74		
İ19	.65		
İ24	.56		
İ25	.73		
İ26	.72		
M5		.74	
M9		.61	
M17		.68	
M22		.73	
M23		.69	
D4			.68
D13			.68
D14			.47
D20			.54
D21			.55
Açıklanan Varyans Yüzdesi(%)	49.8	52.8	42.1
Toplam Açıklanan Birikimli Varyans Yüzdesi (%)	33.0	45.0	53.5

M: Motivasyonsuzluk

D: Dışsal motivasyon

İ: İçsel motivasyon

Geliştirilen ÜÖMÖ'nün faktörlerine tek tek yapılan faktör analizi sonucunda içsel motivasyon maddelerinin aynı faktöre yüklendiği ve varyansın %49.8'ini, motivasyonsuzluk alt faktörüne ait maddelerin aynı faktöre yüklendiği ve varyansın %52.8'ini açıkladığı ve son olarak dışsal motivasyon alt faktörüne ait maddelerin aynı faktöre yüklendiği ve toplam varyansın % 42.1' ini açıkladığı görülmektedir. Ölçeğin alt faktörlerine ayrı ayrı yapılan faktör analizi sonuçları Tablo-2'de görülmektedir.

Tablo 2: Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği Alt Faktörlerine Ait Faktör Analizleri

Madde No:	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Madde No:	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Madde No:	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans
İ1	.60	49.8	M5	.76	52.8	D4	.69	42.1
İ2	.73		M9	.65		D13	.75	
İ3	.68		M17	.71		D14	.44	
İ6	.73		M22	.76		D20	.64	
İ7	.73		M23	.72		D21	.67	
İ8	.74							
İ10	.70							
İ11	.67							
İ12	.61							
İ15	.70							
İ16	.76							
İ18	.71							
İ19	.65							
İ24	.63							
İ25	.77							
İ26	.79							

M: Motivasyonsuzluk

D: Dışsal Motivasyon

İ: İçsel Motivasyon

Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği alt faktörleri arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısıyla bakılmıştır. Buna göre içsel motivasyon ile dışsal motivasyon arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.33$, $p<.001$). İçsel motivasyon ile motivasyonsuzluk arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.17$, $p<.005$). Son olarak dışsal motivasyon ile motivasyonsuzluk alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca içsel motivasyon ($r=.93$, $p<.001$), dışsal motivasyon ($r=.54$, $p<.001$) alt faktörleri ile ÜÖMÖ toplam ölçek puanı ile pozitif yönde anlamlı olarak ilişkilendirilmiştir. Motivasyonsuzluk alt boyutu ile toplam ölçek puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ölçek faktörleri arasındaki ilişkiye dair bulgular Tablo-3'te görülmektedir.

Tablo 3: Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği Alt Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	İçsel Motivasyon	Dışsal Motivasyon	Motivasyonsuzluk	ÜÖMÖ Toplam
İçsel Motivasyon	1.00	.33**	-.17*	.93**
Dışsal Motivasyon		1.00	-.063	.53**
Motivasyonsuzluk			1.00	-.036
Ortalama		11.9	7.5	65.1
Standart Sapma(SS)		3.05	3.1	12.1
n=202 **p<.001 *p<.005				

3.2.Güvenirlilik

Geliştirilen ÜÖMÖ'nün güvenirliliği iç tutarlık ve test-tekrar test analizleri yapılarak belirlenmiştir. İç tutarlığa Cronbach's alfa, test- tekrar test güvenirliliğine de Pearson Momentler çarpımı korelasyon katsayıları ile bakılmıştır. İçsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk boyutlarının iç tutarlık katsayıları sırasıyla .93, .77 ve .65 olarak bulunmuştur. Motivasyonsuzluk boyutuna ait .65'lik katsayı biraz düşük olmakla birlikte, kabul edilebilir bir değerdir. Tüm ölçeğe ait iç tutarlık katsayısı da .87'dir. ÜÖMÖ alt faktörlerine ait madde toplam korelasyonları ve Cronbach's alfa iç tutarlılık bilgileri Tablo-4'de gösterilmiştir.

Tablo 4: Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği Alt Faktör Maddelerine Ait İç Tutarlık Analizleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Toplam Madde Korelasyonu	Madde Elenirse Tutarlık	İçsel Tutarlık Katsayısı
İ1	3.17	.90	.54	.93	
İ2	2.77	.98	.68	.92	
İ3	2.66	.99	.63	.92	
İ6	2.77	.92	.68	.92	
İ7	2.77	1.0	.68	.92	
İ8	3.02	.90	.69	.92	
İ10	2.73	.97	.66	.92	
İ11	2.86	.95	.63	.92	
İ12	2.97	1.0	.56	.92	
İ15	2.96	.94	.65	.92	
İ16	2.94	.89	.72	.92	
İ18	2.46	1.0	.66	.92	
İ19	3.01	.96	.59	.92	
İ24	2.40	1.0	.58	.92	
İ25	3.12	.89	.72	.92	
İ26	3.00	.91	.74	.92	
Toplam	45.61				.93
n= 202					
M5	1.45	.84	.59	.71	
M9	1.59	.84	.48	.75	
M17	1.29	.73	.53	.74	
M22	1.59	.98	.58	.72	
M23	1.63	.88	.55	.73	
Toplam	7.2				.77
n= 202					
D4	2.24	.99	.45	.57	
D13	1.94	.99	.52	.54	
D14	1.54	.77	.24	.66	
D20	3.10	.97	.38	.61	
D21	3.15	.96	.42	.59	
Toplam	11.8				.65
n= 202					

Bu işlemlerin ardından ÜÖMÖ ve alt faktörlerinin zamana karşı güvenilirliğini belirlemek amacıyla daha önce ölçeğin uygulandığı 30 katılımcıya 15 gün arayla ÜÖMÖ tekrar uygulanmıştır. İçsel motivasyon faktörüne ait iki ölçüm arasında ilişki katsayısı .77 olarak bulunmuştur ($p < .001$). Dışsal motivasyon faktörüne ait iki ölçüm arasındaki ilişki katsayısı .60 olarak bulunmuştur ($p < .001$). Ayrıca, motivasyonsuzluk faktörüne ait iki ölçüm arasındaki

ilişki katsayısı da .56 olarak bulunmuştur ($p < .001$). Son olarak ÜÖMÖ toplam puanına ilişkin iki uygulama arası tutarlık katsayısının .88 ($p < .001$) olduğu görülmüştür.

3.2.Geçerlik

Geliştirilen Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği'nin geçerliğine bakmak için ölçüt bağımlı geçerlik ve ayırt edici geçerlik yöntemleri kullanılmıştır.

3.2.1.Ölçüt Bağımlı Geçerlik

ÜÖMÖ'nün ölçüt bağımlı geçerliğine bakmak için ölçekle birlikte Vallerand'ın 28 maddelik Akademik Motivasyon Ölçeği (AMÖ) uygulanmıştır. Buna göre ÜÖMÖ'nün "içsel motivasyon" alt faktörü ile AMÖ'nün bilgi, başarı ve dürtü alt faktörlerinin toplamından elde edilen "içsel motivasyon" puanları arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur ($r = .79$). Ayrıca ÜÖMÖ'nün "içsel motivasyon" faktörü ile AMÖ'nün dışa bağlı düzenleme, içe yansıtma ve tanımlanmamış düzenleme boyutlarının toplamından oluşan "dışsal motivasyon" faktörü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .48, p < .001$). ayrıca ÜÖMÖ'nün içsel motivasyon alt boyutu ile AMÖ'nün motivasyonsuzluk alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.22, p < .001$).

ÜÖMÖ'nün dışsal motivasyon alt boyutu ile AMÖ'nün "dışsal motivasyon" boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .57, p < .001$). ÜÖMÖ'nün dışsal motivasyon alt boyutu ile AMÖ'nün içsel motivasyon alt boyutu arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .32, p < .001$).

ÜÖMÖ'nün motivasyonsuzluk alt faktörü ile AMÖ'nün motivasyonsuzluk faktörü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .62, p < .001$). Aynı zamanda ÜÖMÖ'nün motivasyonsuzluk alt boyutu ile AMÖ'nün içsel motivasyon alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunduğu ($r = -.21, p < .001$) ve AMÖ'nün dışsal motivasyon alt boyutuyla da negatif yönde anlamlı ilişki görülmüştür ($r = -.27, p < .001$). Toplam ölçek puanlarına bakıldığında ise iki ölçek arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve ilişki katsayısının .70 ($p < .001$) olduğu görülmektedir. ÜÖMÖ ve AMÖ arasındaki ilişkiler Tablo-5'te görülmektedir.

Tablo 5: Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği ve AMÖ Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiler

	İçsel Motivasyon	Dışsal Motivasyon	Motivasyonsuzluk	ÜÖMÖ Toplam
AMÖ İçsel Motivasyon Toplam	.79**	.32**	-.21**	.73**
AMÖ Dışsal Motivasyon Toplam	.48**	.57**	-.27**	.51**
AMÖ Motivasyonsuzluk	-.22**	.008	.62**	-.037
AMÖ Toplam	.69**	.50**	-.16*	.70**
Ortalama	45.57	11.99	7.58	65.15
Standart Sapma (SS)	10.84	3.05	3.12	12.11
n=202				
**p<.001				
*p<.005				

3.2.2. Ayırt Edici Geçerlik

Geliştirilen ölçeğin alt faktörlerinin cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemek için bağımsız gruplar T-testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve ÜÖMÖ toplam puanı ile cinsiyetler arası anlamlı farklar bulunmazken alt faktörlerden motivasyonsuzluk cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermiştir ($t = -1.938$, $p < .000$). Bağımsız gruplar T-testi sonuçlarına ilişkin detaylı bilgi Tablo-6-7-8-9'da verilmiştir.

Tablo-6: İçsel Motivasyon Alt Boyutunun Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama puan	S	Sh _{ort}	t	p
Kadın	136	46.10	10.58	.90	1.641	.39
Erkek	65	44.46	11.38	1.41		

Tablo-7: Dışsal Motivasyon Alt Boyutunun Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama puan	S	Sh _{ort}	t	p
Kadın	136	11.94	3.01	.25	-.164	.64
Erkek	66	12.10	3.15	.38		

Tablo-8: Motivasyonsuzluk Alt Boyutunun Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama puan	S	Sh _{ort}	t	p
Kadın	136	6.95	2.49	.21	-1.938	.000
Erkek	66	8.89	3.84	.47		

Tablo-9: *Üniversite Öğrencilerinde Motivasyon Ölçeği Toplam Puanı Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	Ortalama puan	S	Sh _{ort}	t	p
Kadın	136	65.00	11.90	1.02	-.492	.47
Erkek	66	64.49	12.62	1.56		

4. TARTIŞMA

4.1. Faktör Yapısı

Bu araştırmada Deci ve Ryan'ın (1985) üç temel boyutu ve toplam yedi alt boyutu bulunan Öz-Belirleme kuramı esas alınarak üç ana faktörü karşılayan, kullanışlı bir ölçek oluşturmak amaçlanmıştır. Geliştirilen ölçeğe yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda, oluşturulan 26 ölçek maddesinin üç temel boyut olan içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk faktörlerini karşıladığı görülmüştür. Oluşturulan ölçeğin alt boyutlarının ayrı faktörlerde toplanmadığı, temel boyutlar altında toplandıkları gözlemlenmiştir.

ÜÖMÖ alt ölçekleri arasındaki ilişkilere bakıldığında, içsel motivasyon boyutu ile dışsal motivasyon boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Öz-Belirleme kuramına göre, içsel motivasyon bireylerin davranışlarını özgürce, tamamen kendi iradeleriyle gerçekleştirdiği doğuştan gelen isteklerdir ve bunun sürdürülmesi için gerekli koşullar vardır. Yani, dışsal motivasyon burada devreye girmektedir. Sonuç olarak, kuramın içsel motivasyon ve dışsal motivasyon arasındaki karşılıklı etkileşimi temel almasından dolayı, bu ilişki beklenen bir sonuçtur. Ayrıca, içsel motivasyon ile motivasyonsuzluk boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Motivasyonsuz kişilerin davranışlarında niyet olmaması ve davranışı yapmaya kendilerini zorunlu hissetmeleri, içsel motive bireylerin aksine davranışlarında giderek azalmaya sebep olabilmektedir. Bu nedenle de, iki boyut arasında negatif ilişki olması literatürle uyumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Son olarak motivasyonsuzluk alt buyutu ile ölçek toplam puanı arasında anlamlı ilişki gözlenmemiştir. Bu durum, motivasyonsuzluğun dışsal motivasyondan ziyade, içsel

motivasyonla ilişkili olmasından kaynaklanabilir. Bu nedenle, ölçeği puanlanması sırasında alt faktörlerin ayrı ayrı puanlanması, toplam puan almaktan daha yararlı olarak görülmektedir.

4.2. Güvenirlilik

ÜÖMÖ' nün güvenilirliğini belirlemek için alt ölçeklerin ve ölçeğin toplam puanının iç tutarlılığına ve ölçeğin zamana karşı tutarlılığına bakılmıştır. Ölçeğe yapılan analizlerin sonucunda, ölçeğin alt boyutlarının kendi içlerinde tutarlılık katsayılarının nispeten yüksek olduğu ve ölçeğin toplam puanının da tutarlılık katsayısının oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Ölçeğin zamana karşı güvenilirliğine bakıldığında da alt ölçekler ve ölçek toplam puanı arasında güçlü ilişkiler olması, ölçeğin hem iç tutarlılık hem zamana karşı güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

4.3. Geçerlik

Ölçeğin geçerliğini incelemek amacıyla öncelikle ölçüt bağımlı geçerlik için, geliştirilen ölçekle beraber Vallerand' ın Akademik Motivasyon Ölçeği (AMÖ) uygulanmıştır. Buna göre, geliştirilen ölçeğin içsel motivasyon alt ölçeği ile AMÖ'nün içsel motivasyon ve dışsal motivasyon faktörleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülürken, motivasyonsuzluk alt boyutu ile negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Bu da araştırmanın beklentileri doğrultusunda tutarlı bir sonuçtur. Bununla birlikte, ÜÖMÖ' nün dışsal motivasyon alt boyutu ile, AMÖ' nün dışsal motivasyon ve içsel motivasyon boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler görülmüştür. Ayrıca, ÜÖMÖ' nün motivasyonsuzluk alt faktörü ile AMÖ' nün motivasyonsuzluk alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, yine AMÖ' nün içsel ve dışsal motivasyon faktörleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler görülmüştür. Sonuç olarak, iki ölçeğin toplam puanları arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Ölçeğin ayırt edici geçerliği için cinsiyet değişkenine bakılmış ve içsel motivasyonun ve dışsal motivasyonun cinsiyete göre farklılaşmadığı; ancak motivasyonsuzluk boyutunun iki cinsiyet arasında farklılaştığı görülmüştür. Buna göre, erkek öğrencilerin motivasyonsuzluk puanları kız öğrencilerin motivasyonsuzluk puanlarından yüksektir. Bu bulgu, motivasyonun cinsiyet faktöründen etkilenebileceğini ifade etmektedir ve bunun nedenini ortaya koyan araştırmalarla literatüre katkılar yapılabileceğini göstermektedir.

Bu ölçek çalışmasında, daha önce geliştirilen ve uyarlaması yapılan motivasyon ölçeklerindeki sosyal ilişki ve sosyal faaliyetler gibi üniversite eğitiminde önemli olan olayların

eksikliğinden yola çıkılarak, geliştirilen ölçeğe bunları içeren maddeler eklenmiştir. Sonuç olarak, AMÖ ile mevcut ölçek arasında tutarlı sonuçlar elde edilerek de bir eksik giderilmeye çalışılmıştır. Öz-Belirleme kuramına göre bireylerin yaşamlarının doğasında olan temel psikolojik ihtiyaçlardan biri de ilişkidir (Deci ve Ryan, 1985; Ryan ve Deci, 2000, 2000a). Bu yüzden yeterlik ve özerklikle beraber, ilişki boyutunun da içsel motivasyonda önemli olması araştırmada önemsenen bir konudur.

Sonuç olarak, kuramsal çerçeveye dayandırılan, Türk kültürü üzerinde oluşturulmuş, doğru istatistiksel tekniklerle geçerliği ve güvenilirliği sınanmış ve tatmin edici geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip, üniversite öğrencilerine uygulanabilir, kullanılabilir, pratik bir ölçek literatüre kazandırılmıştır. Diğer yandan, ölçeğin daha çok sınanabilmesi için, farklı örneklem gruplarında daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu göz ardı edilmemelidir.

4.4.Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırmanın katılımcı sayısı ve cinsiyetlerin dağılımı çalışmanın genellenebilirliğini kısıtlayabilmektedir. Mevcut sonuçların, kadın ve erkeklerin sayısının dengelendiği ve daha fazla katılımcının kullanıldığı bir çalışma ile desteklenmesi önerilmektedir. Ayrıca, mevcut araştırmanın örnekleminde vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrenciler bulunsa da, örneklemin çoğunu devlet üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sebeple, vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerden daha fazla veri toplanarak, kurumsal farklılığın motivasyona etkisinin olup olmadığını inceleyen araştırmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.
- Barkoukis, V., Grouios, G., Sideridis, G. & Tsorbatzoudis, H. (2008). The assesment of intrinsic and extrinsic motivation and amotivation: validity and reliability of the Greek version of the academic motivation scale. *Assesment in Education*, 15, 39-55. 10.1080/09695940701876128.
- Blais, M.R., Briere, N.M., Pelletier, L.G., Senecal, C., Vallerand, R.J. & Vallheres, E.F. (1992). The academic motivation scale: a measure of instrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational, and Psychological Maeasurement*, 52, 1003-1007.
- Deci, E.L., Pelletier, L.G., Ryan, R.M. & Vallerand, R.J. (1991). Motivation and education: The self determination rerspective. *Educational Psychologist*, 26 (3,4), 325-346.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Kanfer, R., & Ackerman, P. L. (1989). Motivation and cognitive abilities: An integrative/aptitude-treatment interaction approach to skill acquisition. *Journal of applied psychology*, 74(4), 657.
- Karataş, H. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Epistemolojik İnançları, Öğrenme Yaklaşımları Ve Problem Çözme Becerilerinin Akademik Motivasyonu Yordama Gücü. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları Ve Öğretim Doktora Programı. Doktora Tezi: İstanbul.
- Lau, S., & Roeser, R. W. (2002). Cognitive abilities and motivational processes in high school students' situational engagement and achievement in science. *Educational Assessment*, 8(2), 139-162.
- Reeve, J. (1996). *Motivating Others: Nurturing Inner Motivational Resources*, USA: Allyn & Bacon.
- Rigby, C.S., Deci, E.L., Patrick, B.C., & Ryan, R.M. (1992). Beyond the intrinsic – extrinsic dichotomy, self – determination in motivation and learning. *Motivation and Emotion*, 16 (3), 165–185.

- Ryan, R. M., Kuhl, J., & Deci, E. L. (1997). Nature and autonomy: Organizational view of social and neurobiological aspects of selfregulation in behavior and development. *Development and Psychopathology*, 9, 701-728.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000a). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
- Tınaz, P. (2005). *Çalışma Yaşamında Örnek Olaylar*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Biere, N. M., Senecal, C., & Valleries, E. F. (1992). The Academic Motivation Scale: A measure of intrinsic, extrinsic and amotivation in education. *Educational Psychological Measurement*, 52, 1003-1017.
- Wolters, C. A. (2004). Advancing achievement goal theory: Using goal structures and goal orientations to predict students' motivation, cognition, and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 96, 236–250.
- Woolfolk, A. (2004). *Educational Psychology*, 9th edn., Allyn & Bacon, Boston, MA.

EK-1 Anket Formu

Aşağıda üniversite öğrencilerinin üniversiteye gitme nedenlerini gösteren ifadelerden, size uygun olan ifadeyi işaretleyerek belirtmeniz gerekmektedir

	Bana Hiç uymuyor	Bana biraz uyuyor	Bana oldukça uyuyor	Bana tamamen uyuyor
1.Bilmek ve öğrenmekten keyif aldığım için gidiyorum.	1	2	3	4
2.Fikirlerimi ve deneyimlerimi birileriyle paylaştıkça hissettiğim mutluluk duygusu için gidiyorum.	1	2	3	4
3.Üniversitede yaptığım sosyal faaliyetlerdeki başarımın, kendimi önemli hissetmemi sağladığı için gidiyorum.	1	2	3	4
4.Ailemin başarı beklentilerini karşılamak için gidiyorum.	1	2	3	4
5.Üniversitenin bana gerçekten ne sağlayacağı konusunda hiçbir fikrim yok.	1	2	3	4
6.Farklı bilgiler edinmenin bende uyandırdığı heyecan duygusundan dolayı üniversiteye gidiyorum.	1	2	3	4
7.Araştırma ve tartışmaların bende sağladığı mutluluk duygusu için gidiyorum.	1	2	3	4
8.Üniversitedeki akademik ve sosyal kazanımlarla, kendimi yetkin biri olarak hissettiğim için gidiyorum.	1	2	3	4
9.Çoğu zaman üniversiteye gitmek bana anlamsız geliyor.	1	2	3	4
10.Üniversite sosyal ortamlarıyla kendimi geliştirmeme çok fazla katkı sağlayacağı için gidiyorum.	1	2	3	4
11.Sosyal ilişkiler kurdukça daha mutlu olduğum için gidiyorum.	1	2	3	4
12.Kendimi tam anlamıyla bir birey olarak hissettirdiği için gidiyorum.	1	2	3	4
13.İnsanlar tarafından takdir edilmek için üniversiteye gidiyorum.	1	2	3	4
14.Üniversiteye gitmezsem çevremden olumsuz tepkiler alacağımı bildiğim için gidiyorum.	1	2	3	4
15.İlgi alanımla ilgili yeni bilgiler edinmenin bana verdiği memnuniyet duygusundan dolayı üniversiteye gidiyorum.	1	2	3	4
16.Farklı konularla ilgili çeşitli bilgiler edinmenin merak duygumu tatmin etmesinden dolayı gidiyorum.	1	2	3	4
17.Üniversiteye gitmek için herhangi bir sebebim yok.	1	2	3	4
18.Yeni bilgiler edinmekten kendimi alamadığım için gidiyorum.	1	2	3	4
19.Alanımla ilgili öğrendiklerimden büyük keyif aldığım için gidiyorum.	1	2	3	4
20.İş seçimimde doğru kararlar almamı sağlayacağı için gidiyorum.	1	2	3	4
21.Üniversite ileride bana yüksek yaşam koşulları sunacağı için gidiyorum.	1	2	3	4
22.Üniversitenin sosyal ve akademik ortamının bana ne faydası olacağını bilmiyorum.	1	2	3	4
23.Üniversitenin geleceğime ne konuda yarar sağlayacağı konusunda kararsızım.	1	2	3	4
24.Üniversitede kurduğum ilişkiler kendimi önemli hissettirdiği için gidiyorum.	1	2	3	4
25.Bilgi dağarcığımı genişlettikçe kendimde gördüğüm memnuniyet duygusu için.	1	2	3	4
26.Öğrendiğim bilgilerin benim başarı duygumu arttırmasından dolayı gidiyorum.	1	2	3	4